

9. Tilastotoimisto

Toimiston 50-vuotispäivän vietto. Vuodenvaihteessa 1960/61 oli kulunut 50 vuotta toimiston toiminnan alkamisesta. Juhlapäivä oli 28.1., jolloin järjestettiin päivävastanotto toimistossa sekä illalla juhlatilaisuus ja päivälliset kutsuvieraille Kaupungintalossa. Päivävastanotossa esitettiin mm. Turun ja Tampereen kaupunginhallitusten onnittelut. Iltajuhlissa esittivät Ylioppilaskunnan soittajat kapellimest. Erik Cronwallin johdolla musiikkia, ylipormest. Lauri Aho piti tervehdyspuheen ja tilastotoimiston toimistopäällikkö selosti toimiston kehitystä. Tilaisuudessa esitettiin useita tervehdyksiä sekä ojennettiin lahjoja toimistolle. Päivällistilaisuudessa piti puheen kaupunginvaltuuston puheenjoht. Teuvo Aura ja sen jälkeen esitti ohjelmaa toimiston oma henkilökunta. Tilastollisen kuukausijulkaisun tammikuun viikkoon sisältyi toimistopäällikön kirjoittama kuvitettu kronikka: Viisi vuosikymmentä kunnallistilastoa.

Tilastoneuvottelukunta. Neuvottelukunnan vuosijäseniksi valittiin valtiot.lis. Rauno Larsion tilalle Helsingin kaupunkamaria edustavaksi jäseneksi valtiot.maist. Ahti Haukkavaara. Neuvottelukunta kokoontui 2 kertaa. Kokouksissa pidettyjen pöytäkirjojen pykäläluku oli 15.

Neuvottelukunta käsitteli mm. seuraavat asiat: esitykset kaupunginhallitukselle, että Helsingin kaupungin tilastoa ryhdyttäisiin julkaisemaan uutena sarjana, sarja VII, Erikoistutkimukset, että v:n 1960 väestönlaskennan taulukkorunko julkaistaisiin mainitun sarjan numerona 1 ja että laskennan Tilastolliseen kuukausijulkaisuun myöhemmin sisältyvät selostukset eripainoksina koottaisiin ko. sarjan seuraaviksi numeroiksi; että v:n 1962 talousarvioon merkittäisiin väestönlaskenta-aineiston analysointia varten yksi tp. aktuaarin ja yksi tp. toimistoapulaisen virka 1.9. alkaen.

Neuvottelukunta antoi lausunnon vapaa-ajan viettoa koskevan tilaston laajentamista tarkoittavasta aloitteesta sekä hyväksyi Valtakunnansuunnittelutoimiston ehdottaman ja kustantaman Helsingin ja sen ympäristöalueen väestönkasvua valaisevan erikoistutkimuksen suunnitelman.

Toimiston virat ja viranhaltijat. Viranhaltijain yleisen kuoppakorotuksen yhteydessä suoritettiin takautuvasti 1.7.1960 alkaen eräitten virkojen nimitysten ja palkkaluokkien muutokset, mm. 29. palkkaluokan aktuaarin virat muutettiin saman palkkaluokan yliaktuaarin viroiksi ja 26. palkkaluokan apulaisaktuaarin virat saman palkkaluokan aktuaarin viroiksi.

Toimistoapulainen Maini Pernaja kuoli 25.5. Viroistaan erosivat apul.akt. Frejvid Gustafsson 31.7. ja toim.apul. Terttu Lindstedt 15.8.

Apulaisaktuaarin virkaan valittiin 1.10. alkaen valtiot. kand. Iris Antikainen, 14. palkkaluokan toimistoapulaisen virkaan 1.8. alkaen Aune Wass, kahteen 12. palkkaluokan toimistoapulaisen virkaan 1.1. alkaen Elna Unkari, 1.9. alkaen Eeva-Liisa Uotinen ja 1.11. alkaen Outi Vaaro sekä 11. palkkaluokan toimistoapulaisen virkaan 1.2. alkaen Irma Koivistoinen (erosi 31.10.) ja Kaija Karstinen (erosi 31.12.) ja 1.1. 1962 alkaen Toini Kostiainen.

Osallistuminen neuvottelupäiviin ja kursseihin. Toimistopäällikkö osallistui kansainvälisen tilastoinstituutin (ISI) järjestämään kokoukseen Pariisissa 29.8.—7.9. sekä mainitun kokouksen yhteydessä järjestettyyn kunnallistilastomiesten kansainvälisen yhdistyksen kokoukseen.

Toimiston 50-vuotisjuhlan yhteydessä järjestettiin Pohjoismaitten pääkaupunkien tilastotoimistojen päälliköitten kokous, missä käsiteltiin väestönlaskenta-aineiston perusteella laadittavia yhteisiä taulukoita. Tässä kokouksessa edusti toimistoa yliaktuaari Åke Saxén.

Yliaktuaari Annaliisa Kytömaa oli toimiston edustajana kaupungin virastopäälliköiden neuvottelupäivillä 15.—16.9.

Sosiaalivirastotalon toimistohuoneistoon liittyviä kysymyksiä. Pääpiirustusten luonnosten tarkastuksen yhteydessä esitettiin eräitä muutosehdotuksia. Lausunnot annettiin huoneistoon hankittavista heikkovirtalaitteista sekä kiinteän kaluston hankintasuunnitelmasta.

Julkaisutoiminta. Toimintavuoden aikana ilmestyivät seuraavat tilastotoimiston julkaisut:

Tammikuun	19	p:nä	Helsingin kaupungin tilasto I. Terveysten- ja sairaanhoito. 44. 1959. Edellinen osa. IV + 258 s.
Helmikuun	17	»	Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja. 49.1960. XII + 365 s. + 2 karttaa.
Maaliskuun	6	»	Helsingin kaupungin tilasto II—III. Ulkomaan kauppa ja merenkulku. 21.1959. 23 + 43 s.
Toukokuun	19	»	Helsingin kaupungin tilasto VI. Opetuslaitokset. 27.1959. VII + 127 + 33 s.
	»	31	» Helsingin kaupungin kunnalliskalenteri 33. 1961. XVI + 509 s. + kaavio.
	»	31	» Helsingfors stads kommunalkalender. 33. 1961. XVI + 508 s. + schema.
Kesäkuun	3	»	Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 71. 1958. Edellinen osa. III + 372 s.
	»	22	» Helsingin kaupungin kunnallinen asetuskokoelma. 38. 1960. XV + 406 s.
	»	26	» Helsingfors stads statistik VI. Undervisningsväsen. 27. 1959. VII + 131 + 33 s.
Heinäkuun	22	»	Kommunal författningssamling för Helsingfors stad. 38. 1960. XV + 416 s.
Lokakuun	13	»	Helsingin kaupungin tilasto I. Terveysten- ja sairaanhoito. 45. 1960. Edellinen osa. V + 264 s.
Joulukuun	14	»	Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 71. 1958. Jälkimmäinen osa. III + 340 s.

Julkaisua »Tilastollisia kuukausitietoja Helsingistä — Statistiska månadsuppgifter för Helsingfors stad» ilmestyi 12 vihkoa. Yhteinen sivumäärä oli 404 (ed. v. 304).

Vuoden 1960 väestönlaskenta. Väestönlaskentatoimikunnan jäsenen, poliisilaitoksen rekisteriosaston vs. joht. Oiva Mäkelän anottua vapautusta toimikunnan jäsenyydestä valittiin hänen tilalleen mainitun osaston siviilirekisteritoimiston joht. Väinö Vaijärvi. Toimikunta piti viimeisen kokouksensa joulukuussa.

Väestönlaskentalomakkeet saatiin toimikunnan alaiseen väestönlaskentatoimistoon pääasiallisesti henkikirjoitustoimiston välityksellä tammi-helmikuussa. Ensiksi tarkastettiin henkikirjan perusteella, että kaikista kiinteistöistä sekä kaikista henkikirjoitetuista oli saatu väestönlaskentailmoitus. Tämän jälkeen suoritettiin aineiston yksityiskohtainen tarkastus, jonka yhteydessä puhelimitse ja postitse saatujen tietojen mukaan täydennettiin annetut vastaukset. Lomakkeet luovutettiin Tilastolliselle päätoimistolle 31.7.

Kaupungin toivomat lisätiedot sosiaaliryhmyksestä sekä työpaikan kaupunginosasta merkittiin lomakkeisiin eri työvaiheessa, joka alkoi marraskuussa ja jatkui vielä vuodenvaihteessa.

Jotta vertailua saataisiin aikaan myös väestörekistereihin nähden, lainattiin henkikirjoituksessa käytetyt reikäkortit tilastotoimistoon, missä ne järjestettiin aakkosjärjestykseen, niistä otettiin jäljennöskortit ja tiedot tulkittiin selväkielisiksi. Tämä työ jatkui vuoden päättyessä.

Tilastollisen päätoimiston luvalla tehtiin keväällä väestönlaskentalomakkeiden pohjalla otantatilasto, jonka pääasiallisena tarkoituksena oli selvittää asuntovajauksen suuruutta. Tutkimuksen tulokset ilmoitettiin valtioneuvoston asettamalle asuntotilannetoimikunnalle, joka liitti selostuksen mietintöönsä. Sitä paitsi julkaistiin tulokset Tilastollisen kuukausijulkaisun toukokuun vihkossa. Tutkimuksesta saatiin sivutuotteena kehikko muitakin otantatutkimuksia varten, sitä käytettiin mm. syksyn huoneenvuokralaskennassa.

Tilastollisen päätoimiston luvalla saattoi myös kaupunginhallituksen asettama tunnelikomitea väestönlaskenta-aineistosta kerätä tarvitsemansa tiedot asuin- ja liikehuoneistojen pinta-aloista.

Henkikirjoitustietojen saanti. Koska henkikirjoitustietojen saanti kaupunginosittain ja kortteleittain edelleen tuotti vaikeuksia, jatkettiin neuvotteluja sisäasiainministeriön henkikirjoituksen ylitarkastajan kanssa tietojen toimittamisesta. Kyseiset tiedot annettiin joulukuussa talokohtaisina summakortteina, mutta aineistossa olevien epätarkkuuksien johdosta oli tilastotoimistossa uhrattava useita työviikkoja aineiston tarkistamiseen.

Eräitten erikoisryhmien asunnontarve. Aikaisemmissa asunnontarvelaskelmissa on puutteena ollut, että eräitten väestöryhmien asunnontarpeesta ei ole ollut tarkkaa tietoa, vaan on täytynyt turvautua melko karkeisiin arvioihin. Tällaisia ryhmiä ovat olleet alivuokralaiset, yhteismajoituspaikoissa asuvat sekä täysi-ikäiset, vanhempiensa luona asuvat naimattomat lapset. Väestönlaskentaotannan kehikon puitteissa suoritettiin näitä ryhmiä koskeva haastattelututkimus, jonka tulokset julkaistiin kuukausijulkaisussa.

Nuoret yksin asuvat alivuokralaiset. Koska väestönlaskennan ennakkotietojen mukaan kyseinen ryhmä oli aikaisempaan verrattuna huomattavasti kasvanut, selvitettiin lähemmin tämän ryhmän koostumus.

Vanhusten asuntovaikeuksien selvittäminen. Huoltolautakunnan esitettyä, että tilastollisen tutkimuksen avulla selvitetäisiin Helsingin kaupungin 400-vuotiskotisaatiön asuntoihin pyrkivien vanhusten olosuhteet ja asunnontarve, sai toimisto tehtäväksi suorittaa tällaisen tutkimuksen 400 000 mk:n määrärahan turvin. Huoltoviraston toivomuksesta otettiin toiseksi tutkimuskohteeksi huoltoavustusta nauttivat vanhukset. Tutkimus oli vuodenvaihteessa haastatteluvaiheessa.

Koska toimisto oli huomannut, että kyseinen tutkimus valaisisi ainoastaan määrättyjen vanhusryhmien asunto-oloja, annettiin toimistolle tämän lisäksi tehtäväksi huolehtia siitä, että kaupunki saa tarvitsemansa tiedot vanhusten asunto-oloista valtion varoilla v:n 1962 aikana suoritettavan yleisen vastaavan tutkimuksen yhteydessä.

Asunto-osakeyhtiöiden asuntojen hallintasuhte. Valtioneuvoston asettaman asuntotuotannon verohuojennuskomitean toivomuksesta ja osaksi sen antamalla taloudellisella tuella kerättiin komitean määräämissä kaupunginosissa sijaitsevien, etupäässä ilman Aravan tukea rakennettujen asunto-osakeyhtiöiden isännöitsijöiltä tiedot siitä, missä määrin osakkeenomistajat itse asuivat huoneistoissaan ja missä määrin ne oli vuokrattu muille. Tulokset annettiin kyseiselle komitealle ja julkaistiin toimiston kuukausijulkaisussa.

Aravatalojen rakennuskustannukset. Osaksi Aravalta ja osaksi rakentajilta tai talojen isännöitsijöiltä saatujen tietojen perusteella suoritettiin tutkimus v. 1958 valmistuneiden Aravan lainoittamien kerros- ja omakotitalojen kustannuksista.

Kaupungin sairaaloiden potilastilasto. Sairaaloiden toimintakertomuksia varten laadittavan tilaston perustiedot oli jo useina vuosina tilastotoimistossa lävistetty reikäkortteille. Koska tästä aineistosta oli saatavissa muitakin kiinnostavia yhdistelmiä, laadittiin kaupungin sairaaloissa v. 1959 hoidettuja potilaita, heidän tautejaan ja sairauspäiviään valaiseva tilasto, joka julkaistiin kuukausijulkaisussa. Tilastoneuvottelukunnassa käsiteltiin sairaalatilastoa haittaavia puutteita, joista kertomusvuoden aikana käytiin eräitä neuvotteluja.

Koulutusolosuhteiden tutkiminen. Koulutusolosuhteita valaisevan tutkimussarjan jatkona valmistui ja julkaistiin tutkimus luokittain oppikoulujen oppilaiden keskiarvoista ja menestyksestä ylioppilaskirjoituksissa.

Kulttuuritilaston kerääminen. Useita vuosia kestäneiden neuvottelujen jälkeen päästiin siihen tulokseen, että jatkuva teattereiden toimintaa sekä konsertteja valaiseva taulukko v:n 1962 alusta alkaen voidaan julkaista kuukausijulkaisussa. Sitä vastoin ei vielä onnistuttu saamaan vastaavia tietoja elokuvateattereista.

Matkailijatilasto. Urheilu- ja retkeilytoimiston toivomuksesta myönnettiin 120 000 mk:n suuruinen erikoismääräraha tutkimuksen suorittamiseksi v. 1960 sekä kertomusvuoden elokuussa hotelleihin ja matkustajakoteihin majoitetuista matkailijoista. Tutkimusaineistona käytettiin majoitusliikkeiden poliisilaitokselle antamia ilmoituskortteja. Eräät yhdistelmät valmistuivat kertomusvuoden aikana.

Liikennetutkimus. V:n 1955 otantaväestönlaskennan yhteydessä kerättiin tiedot kaikkien otantaan osuneiden henkilöiden matkoista yhden päivän aikana. Aineisto koodattiin liikennelaitoksen ja metrotoimikunnan toimesta. Selostus tutkimuksen tuloksista julkaistiin kuukausijulkaisussa.

Kaupungin henkilökunnan palkkatilaston uudelleen järjestäminen. Koska kaupungin työntekijöiden ja viranhaltijoiden palkanlaskenta tulisi siirtymään rahatoimiston tietojenkäsittelykeskuksen hoitoon ja siinä yhteydessä oli mahdollista sivutuotteina

saada tarvittavat tilastoyhdistelmät, käytiin tietojenkäsittelykeskuksen ja palkkalautakunnan toimiston edustajien kanssa neuvotteluja tilaston laatimisesta vastaisuudessa.

Lastensuojeluviraston tilastot. Toimiston edustajat osallistuivat lastensuojeluvirastossa käytyyn neuvotteluun mainitun viraston tilastojen uudelleenjärjestelystä. Toimisto avusti virastoa juopuneina pidätettyjä nuoria koskevassa tutkimuksessa.

Venelaituritarvetutkimus. Toimisto avusti kaupungin venelaituritoimikuntaa tutkimuksen suorittamisessa venelaituripaikkojen tarpeesta. Tutkimus ei vuoden aikana valmistunut.

Sosiaaliryhmätutkimus. Helsingin yliopiston sosiologinen laitos esitti, että kaupunki avustaisi laitosta yliopistollisen tutkimuksen suorittamisessa sosiaaliryhmyyksestä Helsingissä. Koska melko pitkä aika oli kulunut toimiston toimeenpanemasta vastaavanlaisesta tutkimuksesta, missä haastateltavia oli ollut suhteellisen vähän, toimisto puolsi avustuksen myöntämistä. Kaupunginhallitus myönsikin sittemmin haastattelijoiden palkkaamiseen 60 000 mk.

Muut lausunnot. Paitsi edellä mainituista asioista antoi toimisto maistraatille lausunnon rakennusvalvontaan liittyvien postilähetysten vapaakirjeoikeudesta.

Tietojen ja selvitysten antaminen. Samoin kuin edellisinä vuosina annettiin kaupungin ja valtion eri virastoille sekä eräille ulkomaisille ja kotimaisille virastoille ja laitoksille sopimuksen mukaiset, säännöllisesti annettavat tiedot ja tilastoyhdistelmät.

Tilapäisesti annettiin tietoja ja selvityksiä mm. seuraavasti: kaupunginkanslialle arvio palkkaveroäyriensä kertymisestä v:n 1961 tulojen perusteella; palkkalautakunnan toimistolle sekä rakennusvirastolle selvitys työntekijöitten palkkojen kehityksestä v. 1938—1960; lääkintöhallituksen apteekkiosastolle eri kaupunginosien väkilukuennuste; Helsingin yliopiston sero-bakteriologiselle laitokselle ilmoitus synnytyksistä ja keskenmenoista raskauden järjestysluvun mukaan; Aravalle selvitys kaupungin myymien asuntotonttien hinnoista; Helsingin evankelisluterilaisten seurakuntien kirkkohallintokunnalle ilmoitus seurakuntien väestöstä ikäryhmittäin sekä ennakkotiedot seurakuntien alueilla asuvasta väestöstä 1.1.1961; Suomen Kaupunki-liitolle ilmoitus kaupungin väestön kielellisestä jakautumisesta v. 1930—1955; Turun ja Tampereen matkailutoimistoille selostus tilastotoimiston keräämän matkustajatilaston periaatteista; Asuntosäätiön tiedotussihteerille ilmoitus asukastiheydestä kaupunginosittain; Drumsö svenska samskola -nimisen oppilaitoksen johtokunnalle selvitys lukiokoulutuksen tarpeesta Lauttasaaressa; Tukholman kaupungin tilastotoimistolle selostus esikaupunkiyhdyskuntien kehityksestä ja ongelmista; Amsterdamin tilastotoimistolle ilmoitus liikennetapaturmista; kansainväliselle tilastoinstituutille tilastotietoja laadittavaa suurten kaupunkien tilastollista vuosikirjaa varten ja Pavian yliopiston geneettiselle laitokselle lapsia koskevia demografisia tietoja sekä helsinkiläisissä sairaaloissa hoidettuja lapsipotilaita koskevia tietoja.

Kalustonhankinnat. Kertomusvuonna hankittiin 4 laskukonetta ja 1 kirjoituskone sekä kalustoa 146 972 mk:lla. Uudishankintojen yhteisarvo oli 617 274 mk. Tämän lisäksi tilastotoimisto sai väestönlaskentatoimistolta laskennan päätyttyä uusia kirjoituspöytiä 19 kpl, jolloin toimisto luovutti pois saman määrän vanhoja ja kuluneita pöytiä.

Kirjasto lisääntyi 843 (ed. v. 837) numerolla.

Lähetysten lukumäärä oli 10 488 (10 356).

Tulot ja menot. Toimiston tulot myydyistä julkaisuista olivat 251 363 (252 469) mk. Seuraava taulukko osoittaa toimistolle myönnettyjen määrärahojen käytön:

Talousarvion momentti	Määräraha talousarvion mukaan	Siirto- ja lisämäärä- raha	Yhteensä	Menot	Säästö (+) tai Ylitys(—)
	1 0 0 0 m k				
Palkkiot	40	—	40	12	+ 28
Vakinaiset viranhaltijat	35 402	1 154	36 556	36 556	—
Viranhaltijain sairauslomajaiset ...	400	—	400	281	+ 119
Viranhaltijain sunnuntai- ja ylityö- korvaukset	300	12	312	312	—
Muut palkkamenot	4 040	101	4 141	4 141	—
Väestönlaskenta, s.m.	2 300	—	2 300	1 449	¹⁾ + 851
Kansaneläke- ja lapsilisämaksut	1 900	5	1 905	1 905	—
Vuokra	6 860	—	6 860	6 860	—
Valaistus	70	—	70	57	+ 13
Siivoustarvikkeet	60	—	60	43	+ 17
Painatus ja sidonta, s.m.	14 500	¹⁾ 6 072	20 572	14 705	¹⁾ + 5 867
Tarverahat	1 126	—	1 126	980	+ 146
Reikäkorttikoneiden kustannukset, s.m.	3 300	¹⁾ 33	3 333	3 196	¹⁾ 137
Yhteensä	70 298	{ ¹⁾ 1 272 1) 6 105	77 675	70 497	{ + 323 1) + 6 855

Sitä paitsi käytettiin kaupunginhallituksen tähän tarkoitukseen varatuista määrärahoista 59 870 mk sosiaaliryhmätutkimuksen haastattelijoiden palkkaamiseen, 379 360 mk vanhusten asunto-olojen tutkimusta varten, 120 000 mk matkailijatutkimusta varten sekä 20 000 mk tilastollisen kuukausijulkaisun ylimääräisen sidotun vuosikerran antamiseen kaupunginvaltuutetuille.

¹⁾ Siirtomääräraha.